

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
 Abonnementsprijs f 4,- per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
 Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,- per jaar. Losse nummers f 0,25.
 Contrib. Luisterkr. f 1,-. Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,- te voldoen.

DE DIEPERE BETEKENIS VAN HET MAATSCHAPPELIJK WERK

Het is nog niet zo heel lang geleden, dat wat tegenwoordig maatschappelijk werk heet niet erg in aanzien stond. Het begrip „maatschappelijk werk” dateert van na de tweede wereldoorlog. Vroeger sprak men van weldadigheid en armenzorg en pas kort vóór de oorlog ging men hier en daar over op de naam „maatschappelijk hulpbetoon”. Ik herinner mij nog goed, dat, toen ik in 1937 in Zaandam kwam, daar nog een burgerlijk arbbestur naar ouderwetse trant zetelde. Het is toen al gauw omgezet in een instelling voor maatschappelijk hulpbetoon, maar veel meer van een wijziging van het naamplaatje betekende dit toch niet.

In de toenmalige S.D.A.P. had men over het algemeen weinig waardering en daardoor ook weinig belangstelling voor deze tak van sociale zorg.

Men beschouwde het als lapwerk, dat nu eenmaal gedaan moest worden om in de ergste noden te voorzien, maar dat niet meer nodig zou zijn, als de maatschappelijke toestanden en verhoudingen zodanig zouden zijn verbeterd, dat een menswaardig leven voor ieder zou zijn verzekerd.

Begrijpelijk was dit standpunt wel. Wie ziek werd of door een ongeval getroffen, wie het ongeluk had zonder werk te raken, wie oud werd zonder over een pensioen of andere inkomsten te beschikken, was aan de liefdadigheid prijsgegeven. Men voelde dit als een vernedering. Geen wonder dus, dat de socialistische beweging haar krachten allereerst richtte op het tot stand brengen van een behoorlijke sociale wetgeving, die de mens voldoende garantie zou bieden tegen de vele ongewissheden van het leven, voortspruitende uit ziekte, ongeval, invaliditeit, werkloosheid, ouderdom.

Voor zover deze sociale wetgeving in individuele gevallen te kort mocht schieten, wilde men in de wet een recht op onderstand vastleggen, zodat de hulpbehoevende niet langer van liefdadigheid afhankelijk zou zijn.

In de jaren na de oorlog zijn wij een heel eind gevorderd op de weg naar een sluitende sociale wetgeving. Er zijn nog wel tekortkomingen:

de invaliditeitsuitkeringen zijn bepaald te laag; de oudendagsvoorziening is nog lang niet ideaal; te velen zijn aangewezen op bijstand door de gemeentelijke dienst van Sociale Zaken.

Men behoeft echter geen wereldvreemde idealist te zijn om te durven voorspellen, dat binnen afzienbare tijd in deze tekortkomingen zal zijn voorzien.

Dit betekent dus, dat materiële noden in het mensenleven een steeds minder belangrijke rol gaan spelen. Is het dan niet verwonderlijk, dat juist nu de belangstelling voor het maatschappelijk werk zienderogen toeneemt? Och, zo vreemd is het toch ook weer niet. Naarmate de massale noden konden worden teruggedrongen, openden zich ruimer mogelijkheden om aandacht te wijden aan het *individu*. Wij wisten het al wel, maar de tijd van de bezetting heeft het ons nog eens extra ingescherpt, dat ook de beste sociale voorzieningen niet kunnen voorkomen, dat mensen in moeilijkheden geraken. Deze moeilijkheden kunnen van financiële aard zijn, bijvoorbeeld bij ernstige ziekte, tegenslag in het leven, niet met geld kunnen omgaan, en dergelijke. Maar deze voorbeelden tonen al, dat de oorzaak van de moeilijkheden dikwijls dieper ligt. De zieke zal behoefte hebben aan een bemoedigend woord; waarschijnlijk drukt hem de angst voor de toekomst; enige steun bij het zoeken van een uitweg uit de moeilijkheden kan hem helpen zijn geestkracht terug te vinden en daardoor het genezingsproces bevorderen. Wie te worstelen heeft met tegenslag in het leven, is niet geholpen met alleen wat financiële steun; wil men werkelijk helpen, dan zal de oorzaak van de moeilijkheden opgespoord moeten worden; als deze gevonden is, kan met vrucht overlegd worden, hoe uit de perikelen te komen en hoe eventuele nieuwe tegenslagen het hoofd te bieden. Wie in moeilijkheden is geraakt, omdat hij of zij niet met geld weet om te gaan, is ook al niet geholpen met wat financiële steun; het zal niet lang duren, of er wordt opnieuw om hulp gevraagd; dikwijls lijkt het op het storten van geld in een bodemloze put. Het enige, waarin derge-

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 22 oktober 1961

lijke hulpzoekenden plegen uit te munten, is het vinden van steeds nieuwe smoesjes om hun eeuwige moeilijkheden te verklaren. Veel liefderijke zorg is in zulke gevallen nodig om iets van blijvende verbetering te bereiken.

Uit deze voorbeelden blijkt al wel, dat het accent verschuift van materiële naar geestelijke en zedelijke steun. Nog sterker spreekt dit, als we te maken krijgen met gevallen, waarin van financiële moeilijkheden in de eigenlijke zin geen sprake is: gevallen van levensmoeheid, van vereenzaming; gevallen van mensen, die het leven niet aankunnen, die te kort schieten in de opvoeding van hun kinderen, die van het rechte pad afgedwaald zijn en met de strafrechter in aanraking zijn gekomen, enzovoort.

Nu de aandacht niet meer in de eerste plaats wordt opgeëist door de massale maatschappelijke noden, kunnen wij ons meer gaan richten op het bieden van doeltreffende hulp aan hen, die vóór alles behoefte hebben aan geestelijke en zedelijke steun. Laat men dit niet als lap-werk of zelfs maar als „klein werk” beschouwen. Er is tegenwoordig een neiging om alleen wat direct verband houdt met de internationale toestand als belangrijk aan te merken. Al het andere is maar klein-goed. Het kan daarom zijn nut hebben het maatschappelijk werk eens te bezien in het kader van de huidige internationale tegenstellingen.

Hierover zullen wij het wel eens zijn, dat de koude oorlog tussen het Sovjet-blok en de westelijke wereld ons de meeste zorgen baart. Deze koude oorlog komt tot uiting in een wedloop op het terrein van de bewapening, maar het Westen zal er zich toch ook reken-schap van moeten geven, dat het communisme vooral speculeert op de grotere kracht van zijn ideologie tegenover de weifelmoe-digheid en verdeeldheid van het Westen. Ook deze uitdaging zal daarom op de juiste wijze beantwoord moeten worden. Hetgeen wil zeggen, dat wij zullen hebben te werken aan versterking van de geestkracht van de volken van het Westen. En waar wij de be-invloeding van boven-af, de methode van „De grote baas”, die alomtegenwoordig is, verwerpen, zullen wij moeten uitgaan van het individu, de opvoeding richten op een synthese van persoonlijke geldingsdrang en gemeenschapszin, zodat de mens zelfstandig zijn plaats kan zoeken in het maatschappelijk leven, in het bewustzijn, dat hij ook zijn kleine aandeel draagt in de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor het wel-zijn van de samenleving.

Om zich in de wereld van vandaag te handhaven, heeft het Westen behoefte niet alleen en misschien zelfs niet in de eerste plaats aan militaire macht, maar vooral ook aan een sterke zedelijke kracht. Wie het met de vrijheid aandurft, zal moeten beseffen, dat de vrijheidsdrang in evenwicht zal moeten worden gehouden door een sterk ontwikkeld verantwoordelijkheidsbesef, een besef van tweeledige verantwoorde-lijkheid.

In de eerste plaats verantwoordelijkheid tegenover zichzelf, de plicht om te woekeren met de talenten, waarover men beschikt; daarnaast verantwoordelijkheid tegenover de groepen, waarvan men deel uitmaakt.

Alleen zo zal het Westen de meerwaardigheid van zijn geestelijk milieu tegenover de communistische ideologie kunnen aantonen.

In dit licht nu willen wij het moderne maatschappelijk werk zien. Wie goed geluisterd heeft, zal zich herinneren, dat ik, sprekende over verschuiving van het accent naar geestelijke en zedelijke steun, niet allereerst gedacht heb aan preken en het goede voorhouden.

Het accent werd gelegd op het samen bespreken, samen overleggen, samen zoeken naar mogelijkheden om de moeilijkheden de baas te worden. Waarom het gaat, is wegen te vinden, die de hulpvragende mens in staat stellen zelf richting aan zijn leven te geven. Dit betekent, dat wij hem geestelijk sterker willen maken door hem behulpzaam te zijn bij het zoeken naar een weg door het leven en hem tegelijk trachten in te schakelen in het gemeenschapsleven. Want de vereenzaamde mens heeft het niet alleen moeilijk met zichzelf, hij zal dikwijls ook verbitteren en zijn onlustgevoelens afwentelen op de omgeving, waarin hij verkeert. Het begint met een zich afwenden van de maatschappij, wat men zou kunnen noemen een a-sociale instelling, het eindigt in menig geval met een zich keren tegen de maatschappij, een anti-sociale instelling.

Zo gezien, kan het moderne maatschappelijk werk een belangrijke bijdrage leveren tot de versterking van de zedelijke kracht van een volk. Te meer, wanneer het zijn arbeidsveld uitbreidt tot het maatschappelijk opbouw-werk, het helpen bij de aanpassing van hen, die door verandering van omgeving of anderszins hun geestelijk houvast dreigen kwijt te raken.

Men zal het, hoop ik, nu wel eens zijn, dat deze arbeid meer is dan alleen maar lap-werk, dat hij een eigen belangrijke plaats inneemt in de grote strijd onzer dagen.

Deze wijdere betekenis kan het werk echter alleen krijgen, als het werkelijk leeft in ons volk. Laten wij het over aan een apparaat van uitsluitend beroepskrachten, dan zal het ongetwijfeld met bekwaamheid en doeltreffend worden uitgevoerd. Maar toch zal er iets aan ontbreken! Zijn volle waarde krijgt het maatschappelijk werk pas, als het gedragen wordt door een besef van saamhorigheid, van verantwoordelijkheid voor het lot van de in nood verkerende medemens, van verantwoordelijkheid ook voor een in alle opzichten gezond maatschappelijk leven. Het is vooral daarom, dat wij er zo zeer aan hechten, dat naast de beroepskrachten die om hun deskundigheid onontbeerlijk zijn, een brede schare vrijwilligers mede haar schouder onder dit werk zet. Dan pas zal het zijn volle betekenis krijgen voor de versterking van onze volkskracht.

De samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers roept weer bepaalde problemen in het leven. Daaraan is het thans aan de gang zijnde congres van Humanitas, de vereniging, die het maatschappelijk werk gericht op de grondslag van humanistische beginselen, voor een groot deel gewijd.

Ik zou er graag wat meer van vertellen, maar mijn tijd is om. Hopelijk krijgen wij daarvoor later nog wel eens de gelegenheid. Laat mij nu volstaan met de algemene opmerking, dat beroepskracht en vrijwilliger elkaar uitstekend kunnen aanvullen, als zij

wederzijds begrip tonen. De beroepskracht moet niet laag op de vrijwilliger neer zien, omdat deze geen opleiding heeft gehad, maar begrijpen:

- 1) dat er zoveel te doen valt, dat beroepskrachten alleen het werk toch niet afkunnen en
- 2) dat de vrijwilliger de verbindingsschakel vormt met het maatschappelijk leven in bredere zin, hetgeen vooral om de hier-

vóór uiteengezette redenen van zo groot belang is.

De vrijwilliger van zijn kant zal moeten beseffen, dat zijn kennis en inzicht dikwijls te kort moet schieten en het kunnen steunen op geschoolde beroepskrachten daarom een onontbeerlijke voorwaarde is voor doeltreffende arbeid. Om al deze redenen zijn nieuwe vrijwillige medewerkers bij Humanitas van harte welkom.

J. IN 'T VELD

kalender 1962

De kalender 1962 van het Humanistisch Verbond is thans verschenen. De uitvoering is geheel gelijk aan die van 1961. Prijs f 2,50.

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door storting of overschrijving van f 2,50 op postrekening no. 304.960 t.n.v. Het Humanistisch Verbond, Utrecht. In de omschrijving: Kalender 1962.

panorama

*Denk niet, dat alles tot een doel moet strekken,
want ook de vogels weten niet waarheen;
hun ruime vlucht, het dappere vertrekken,
die zwerm die aan den horizon verdween,*

*alles spant samen om de hoop te wekken,
dat door de nevels van de plichten heen
nog een weidsch vergezicht moet zijn t'ontdekken
dat ons tot toe slechts in droom verscheen,*

*de droom, dat men opeens een ander was,
zoo zegevierend als een Fortinbras,
zoo vol als druiventrossen, korenschooven.*

*O geest getogen in een broeische kas,
het zwenken van één zwaluw over 't gras
gaat elke wenteling van het lot te boven.*

Anthonie Donker

Uit: De Einder, Van Loghum Slaterus, Arnhem, 1947

herfst-conferentie

Dank zij het feit, dat „De Ark”, het vakantie en conferentieoord van het Humanistisch Verbond, geheel is opgeknapt, is het mogelijk er dit najaar conferenties te houden.

Op een hiervan willen wij de aandacht vestigen n.l. op die tijdens de herfstvakantie.

Van maandag 30 oktober t/m woensdag 1 november is er een bijeenkomst met als onderwerp: Humanisme — Humaniora — Wetenschap.

De inleiders zijn: Drs. J. H. P. Colpa, Assen en Dr. V. W. D. Schenk, Rotterdam.

De kosten bedragen f 22,50 per persoon.

Overwogen wordt een kleine excursie te organiseren, de kosten hiervoor zijn niet in het bovengenoemde bedrag begrepen.

Aanmeldingen worden ingewacht bij:

Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht, met gelijktijdige betaling op girorekening nr. 30 49 60 ten name van het Humanistisch Verbond.

TROM

Het zal de opmerkelijke lezer niet ontgaan zijn, dat ik mij van tijd tot tijd met Hogere Dingen bezighoud. Natuurlijk niet altijd, want er moet ook gewerkt worden en geld verdiend. En wij moeten eten en drinken en op visite gaan en naar de radio luisteren. Daar worden verscheidene dagen mee gevuld en dan hebben wij het gevoel, dat wij een welgevoerd en -bestede leven leiden.

Maar plotseling zijn er dan ogenblikken, waarop men tot zichzelf zegt: „Nu moet ik toch weer eens een goed vaers lezen of een roman van S. Vestdijk en ik moest eigenlijk ook eens iets meer weten van de theorie van het contrapunt, het Socratische denken, de architectuur van het barok en de nonfiguratieve schilderkunst.

Want van al die dingen behoort een mens eigenlijk wat af te weten en er zijn mensen, die over elk dier onderwerpen boeiende beschouwingen ten beste kunnen geven. Gesteld, dat ik zo iemand zou ontmoeten en hij zou terloops enkele essentiële verschillen tussen het denken van Socrates en Plato opnoemen en ik zou daartegenover niet anders kunnen plaatsen dan een beschouwing over het semi-professionalisme in de voetbalsport (wat ik overigens óók niet kan), dan moet ik op die wijsgeer de indruk maken van een analfabeet. En wie zou dat willen?

Het is echter duidelijk, dat dit verlangen naar een algemene oriëntatie de hoogste eisen stelt aan onze werkkracht. Want als ik na veel moeite en inspanning enige kennis heb vergaard over abstracte kunst en het existentialisme kan het zijn, dat een andere mij wil overhoren over Mater et Magistra en de conjunctuurbeheersing na Keynes. Weet ik veel?

Neen. Ik mag van mezelf getuigen, dat ik aardig wat woorden ken en dat ik ook weet, dat al die woorden een betekenis hebben. Maar welke die betekenis precies is en hoe al die betekenissen samenhangen, daar heb ik vaak maar een flauwe en soms in het geheel geen notie.

Waarschijnlijk zou ik mij er bij moeten neerleggen, dat er vele gebieden zijn, waarop ik een volslagen vreemdeling blijf. Maar zie, dat lukt niet. Altijd weer word ik op gezette tijden gedreven tot bemoeienis met zaken, waarvan ik vermoed, dat zij het leven rijker maken. Tegen beter weten in, moet ik zeggen, want het is me al lang duidelijk gewor-

den, dat ik nog tenminste driehonderd jaar te leven zou moeten hebben, en dan in het bezit van mijn volle geestvermogens, om een redelijk gesprekje te kunnen voeren met willekeurige lieden en vooral om een mooi afgerond beeld te hebben van de krachten, die de wereld beheersen.

Dit schenkt mij een onbevredigend gevoel. En nu weet ik weliswaar sinds het Woord van de Week van 1 oktober, dat ontevredenheid de eerste stap is tot vooruitgang van een mens of een volk, maar ik vrees, dat ik niet heel veel verder kom dan net die eerste stap. In ditzelfde nummer 40 van de veertiende jaargang heb ik trouwens ook gelezen, dat genie hoofdzakelijk een kwestie is van energie en ik vrees, dat ik nu juist daarin tekort schiet. Want het zou natuurlijk toch wel mogelijk zijn om in de vele verloren uren Grieks te gaan leren. Dat kan iedere gymnasiast, waarom zou ik dat niet kunnen met enige energie? Maar er komt niet van. En van een gedegen studie van de ballistiek komt al evenmin iets, zodat ik nimmer te weten zal komen hoe het afschieten van neuskegels eigenlijk in zijn werk gaat.

Dat is ontmoedigend. En niet zelden gebeurt het dan dat ik verdrietig verzenbundels en inleidingen in dit en in dat in een hoek smijt en mijn troost zoek bij Dik Trom. Deze ongecompliceerde dikke jongen met een hart van goud met zijn stuntelige vader en zijn gezonde afkeer van politieagenten heeft mij vanaf mijn vroege jeugd begeleid. Dik Trom kan ik helemaal begrijpen, al begrijp ik niet, hoe een volwassen man zo'n boek kan schrijven. De auteur, C. Joh. Kievit moet een angstig energiek man zijn geweest, want hij heeft een hele bibliotheek van zulk soort boeken bij elkaar geschreven, het een al voddiger dan het andere. „Genie is hoofdzakelijk een kwestie van energie.” Ongetwijfeld, maar bij de energie is nog een klein bijmengsel onmisbaar en dat heeft C. Joh. blijkbaar ontbeerd.

Niettemin ben ik aan mijn jeugd verplicht C. Joh. dankbaar te blijven. Hij is tenslotte de eerste geweest, die mij geleerd heeft, dat gedrukt papier vreugde kan geven.

Zonder Dik Trom en die andere figuren zou ik nooit aan Vestdijk zijn toegekomen. Want als ik mijn jeugdige geestje had moeten voeden met Pietje Bel dan zou ik een overtuigd analfabeet zijn geworden.

H. H.

Luistert U ook elke 1e dinsdag van de maand naar onze uitzending via de A.V.R.O.-microfoon?

Zie voor de juiste tijd ons overzicht van de komende lezingen.

lezingen voor de radio

- zo. 29 okt. VARA 9.45 uur: Dr. Ir. Spetter: „Hoop zonder hemel; is God een Christen”.
- zo. 5 nov. VARA 9.45 uur: Prof. Dr. L. G. van der Wal: „Wat zegt een humanist er van”.
- di. 7 nov. AVRO 16.00—16.15 u: Mr. H. B. J. Waslander: „Het klopje op de schouder”.